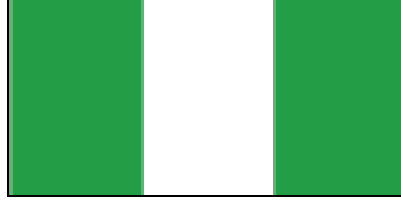

KONYA TİCARET ODASI

NİJERYA FEDERAL CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU

Etüd-Araştırma Servisi
Temmuz 2008

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I NİJERYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Ülke Kimliği	1
1.2. Kısa Tarihçe	2
1.3. Siyasi ve İdari Yapı.....	2
1.4. Sosyo-EkonomikYapı.....	3

BÖLÜM II GENEL EKONOMİK DURUM

2.1. Ekonomik Durum	4
2.2. Ekonomideki Belli Başlı Sektörler	7
2.2.1. Tarım Sektörü	7
2.2.2. Madencilik Sektörü.....	8
2.2.3. İmalat Sanayi	10
2.2.4. İnşaat Sektörü	10
2.2.5. Bankacılık Sektörü.....	11
2.3. Dış Ticaret.....	11
2.3.1. Dış Ticaret İstatistikleri.....	11
2.3.2. Dış Ticaret Mevzuatı.....	12
2.3.2.1. İthalat Uygulamaları	12
2.3.2.2. İthali Yasak Mallar	13
2.3.2.3. İthalatta Alınan Vergiler	14
2.3.2.4. İthalatta Aranan Belgeler	14
2.3.2.5. İhracat Kontrolleri.....	15
2.3.2.6. Etiketleme ve İşaretleme Koşulları	15
2.3.2.7. Gıda, Kozmetik, Eczacılık Ürünleri Kayıt Koşulu	15
2.3.2.8. Dış Ticaret Bölgeleri.....	16
2.4. Yatırım Ortamı.....	16

BÖLÜM III TÜRKİYE İLE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

3.1. Siyasi İlişkiler	17
3.2. İkili Anlaşma ve Protokoller	18
3.3. Ekonomik ve Ticari İlişkiler	18
3.4. İki Ülke Arasındaki İşbirliği İmkanları.....	19
3.5. Pazar ile İlgili Bilgiler.....	20
3.5.1. Ticareti Engelleyen Kültürel Faktörler	20
3.5.2. Karşılaşılan Sorunlar.....	24
3.5.3. İş Seyahatleri.....	25
KAYNAKÇA.....	29

BİRİNCİ BÖLÜM NİJERYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ÜLKE KİMLİĞİ

Resmi Adı:	Nijerya Federal Cumhuriyeti
Yönetim Şekli:	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Başkan:	Umaru Musa YAR'ADUA (29 May 2007'den beri)
Başkent :	Abuja
Bağımsızlık günü:	1 Ekim 1960 (İngiltere'den)
Milli bayram:	Bağımsızlık günü, 1 Ekim (1960)
Yüzölçümü :	923,768 km ²
Nüfus :	138,283,240 (2008 tahminleri)
Nüfus Artış Oranı:	% 2.382 (2008 tahminleri)
Etnik Gruplar:	Nijerya, nüfusu oldukça yüksek bir Afrika ülkesi olarak 250 civarında etnik grubu barındırır. En önemlileri : Hausa ve Fulani (%29), Yoruba (%21), Igbo (%18), Ijaw (%10), Kanuri (%4), Ibibio (%3.5), Tiv (%2.5)
Dil :	İngilizce (resmi), Hausa, Yoruba, Igbo (Ibo), Fulani
Din :	Müslüman (%50), Hristiyan (%40), yerel inançlar (%10)
Para Birimi :	Naira (NGN)
Dolar Paritesi:	1\$ = 127.46 NGN (2007)

1.2. KISA TARİHÇE

Nijerya'nın tarihi oldukça karmaşık bir tarihtir. Çünkü bugünkü Nijerya topraklarının farklı bölgeleri tarihte ayrı ayrı devletlerin yönetimi altında kalmış ve bu topraklar üzerinde çok sayıda devlet ve emirlik kurulmuştur.

1900 yılında İngiliz sömürgesi olan Nijerya, 1 Ekim 1960 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Yaklaşık 16 yıl süren askeri idarenin ardından, 1999 yılında yeni anayasa kabul edilmiş ve sivil hükümete geçiş barış içinde tamamlanmıştır. Cumhurbaşkanı Obasanjo, yolsuzluk ve kötü yönetim nedeniyle bozulan ekonomiyi yeniden inşa etmek, demokrasiyi kurumsallaştırmak ve ülkenin bozulan dış itibarını yeniden tesis etmek gibi zor görevlerle karşı karşıya kalmıştır. Başta petrol ve doğalgaz olmak üzere, zengin doğal kaynakları ve tarıma elverişli toprakları nedeniyle Afrika'nın en zengin ülkeleri arasında gösterilen Nijerya'da 8 yıllık Obasanjo yönetimi tüm sorunlara rağmen reformları belirli bir aşamaya kadar getirebilmiştir. Nijerya tarihinde ilk kez bir sivil yönetimden diğerine geçme olanağını sunan *genel seçimler Nisan 2007'de gerçekleştirilmiştir.*

Ülkedeki en önemli iç sorun siyasi istikrarsızlıktır. Birçok askeri ihtilal yaşamış olan Nijerya bu istikrarsızlık yüzünden 1993'te ciddi çalkantılara ve olaylara sahne olmuştur. Bunda askeri rejimin baskıcı politikasının da etkisi olmuştur. Çok partili demokratik sisteme geçilmesinden sonra siyasi çalkantılar kısmen durulduysa da yeni sistem tam anlamıyla oturmuş sayılmaz. İkinci iç problem Hıristiyan azınlığın ülke yönetiminde daha etkin olma ve Müslüman çoğunluğu baskı altına alma çabasından kaynaklanan sosyal problemdir. Hıristiyanlar Nijerya'daki oranlarını olduğundan daha çok göstererek yönetimde Müslümanlardan daha fazla söz sahibi olmak istemektedirler. Bu konuda Nijerya Hıristiyanları Avrupa ülkelerinden de destek görüyorlar. Bu yüzden ki Avrupa kaynaklarında Nijerya Hıristiyanlarının oranı sürekli olduğundan fazla gösterilir. Hıristiyanlar Nijerya'nın İslâm Konferansı Örgütü'ne girmesine de karşı çıkıyorlar. Hıristiyanların tutumu ülkede zaman zaman çeşitli karışıklıkların ve olayların yaşanmasına yol açmaktadır. Bir diğer iç problem de zaman zaman ortaya çıkan, etnik ve kabilecilik anlayışına dayanan çatışmalardır.

1.3. SİYASİ VE İDARİ YAPI

Federal bir sistemin hâkim olduğu Nijerya'da eyalet yönetimleri geniş yetkilere sahiptirler. Merkezi yönetimde çok partili demokratik sisteme tam anlamıyla ancak 1994'te geçilebildi. Bununla birlikte birçok askeri ihtilalin yaşandığı Nijerya'da askeri rejimin izleri hâlâ etkisini göstermektedir.

Yeni sisteme göre devlet başkanı halk tarafından seçilmektedir. Ülkede iki meclisli bir parlamenter sistem hâkimdir. Birinci meclis 91, ikinci meclis 593 üyeden oluşmaktadır. Eyaletlerin de ayrıca kendi federal meclisleri vardır. 1 Ekim 1979'da yürürlüğe konan anayasada bazı düzeltmeler yapılmıştır. Hukuk sistemi genellikle İngiliz hukuk sisteminin bir kopyasıdır.

Nijerya, BM, Afrika Birliği Örgütü, Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği (OPEC), Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu, Afrika Antiller ve Pasifik Sözleşmesi, İngiliz Uluslar Topluluğu, IMF (Uluslararası Para Fonu) gibi uluslararası örgütlere üyedir. İslâm Konferansı Örgütü'ne 1986'da katıldı ancak içerdeki hıristiyan azınlığın baskısına boyun eğerek daha sonra çıktı.

Nijerya'nın idari yapısı 36 eyalet ve 1 bölgeden oluşmaktadır. Bunlar: Abia, Abuja Federal Başkent Bölgesi, Adamawa, Akwa Ibom, Anambra, Bauchi, Bayelsa, Benue, Borno, Cross, Delta, Ebonyi, Edo, Ekiti, Enugu, Gombe, Imo, Jigawa, Kaduna, Kano, Katsina, Kebbi, Kogi, Kwara, Lagos, Nassarawa, Nijer, Ogun, Ondo, Osun, Oyo, Plato, Nehirler Bölgesi, Sokoto, Taraba, Yobe, Zamfara.

1.4. SOSYO-EKONOMİK YAPI

Ülkenin değişik bölgelerinde etnik ve dini nedenler başta olmak üzere, toplumsal huzursuzluk ve şiddete dayalı olaylar meydana gelebilmektedir. En çok petrol üretilen bölge olmasına rağmen, altyapı, sağlık ve eğitim koşulları açısından ülkenin en geri kalmış ve yoksul bölgelerinden biri olan ve ondan fazla farklı etnik grubun bir arada yaşadığı Nijer-Delta bölgesinde terör ve adi suç eylemleri ve kabileler arası çatışmalar yaygındır.

Diğer taraftan, Nijerya'nın genelinde adi suç çetelerinin hırsızlık ve soygun eylemleri etkili olmaktadır. Silahlı küçük guruplar diplomatik misyon temsilciliklerine de soygun amaçlı olarak saldırabilmektedirler. Yabancıların özellikle akşam saatlerinde belirli bölgelerde dolaşmamaları tavsiye edilmektedir. 2006 yılı içerisinde Nijer Delta Bölgesi'ndeki adam kaçırmaya olaylarında büyük artış meydana gelmiştir. Hemen hergün bu bölgede yeni bir eyleme rastlanılmaktadır. Port Harcourt, Warri ve Delta Bölgesi'ndeki diğer kentlerde bulunan yabancılar suç örgütlerinin temel hedefidir.

Nijerya'daki sağlık hizmetleri yetersizdir. Teşhis ve tedavi ekipmanı genellikle bakımsız olup, çoğu ilacı temin etmek mümkün değildir. Taklit ilaç kullanımı yaygındır. Yerel eczanelerde ve marketlerde satılan taklit ilaçları gerçeğinden ayırt etmek çok zordur. Nijerya'da iyi yetişmiş çok sayıda doktor bulunmasına rağmen, yardımcı kadro iyi eğitim görmemiştir. Hastaneler fiziksel olarak düşük standarttır ve verdikleri sağlık hizmetleri için genel olarak peşin ödeme talep etmektedir.

Sıtma, verem, çocuk felci, sarılık, HIV/AIDS gibi hastalıklar ülke genelinde yaygın olup, ülkeye seyahat edeceklerin sarı humma aşısını yaptırmış olmaları gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM GENEL EKONOMİK DURUM

2.1. EKONOMİK DURUM

Uzun süren askeri rejimler döneminde ülke kaynakları çok kötü kullanılmış ve ekonomi işlemez hale gelmiştir. Nijerya ekonomisinin iki temel özelliği devlet ağırlıklı olması (ekonomik faaliyetlerin % 80'i) ve ihracatının büyük bir yüzdesinin tek ürüne (ham petrol, % 90) dayanmasıdır.

Nijerya ikili bir ekonomik yapı göstermektedir. Bir yanda petrol gelirlerine bağlı modern sektör ile, diğer yanda geleneksel tarım ve ticaret sektörü bulunmaktadır. Sömürge döneminde ülkeye nakit akışı sağlayan tarım ürünlerine önem verilmiş, limanlar, demiryolları ve yollar geliştirilmiş, tüketici malları için bir piyasa oluşturulmuştur.

Nijerya'nın bağımsız olduğu 1960 yılında tarım GSYİH'nın %50'sini oluşturmakta ve ihracat ve kamu gelirlerinin ana kaynağını teşkil etmekteydi. Son yıllarda ise, petrol sektörü federal hükümet gelirlerinin %70-80'ini, ihracat gelirlerinin %95'ini ve GSYİH'nın %35'ini oluşturmaktadır. Tarım ise GSYİH'nın yaklaşık %30'unu teşkil etmektedir.

TABLO 1. Temel Ekonomik Göstergeler

YILLAR	2003	2004	2005	2006	2007
GSYİH (Milyar \$)	58.3	72.2	77.3	83.3	166.8
Büyüme Oranı (%)	7,1	6,2	6,2	5,3	6,4
Enflasyon (TÜFE) (%)	13,8	16,5	13,5	8,2	5,5
İhracat (Milyar \$)	21.8	33.9	52.1	57.4	62.4
İthalat (Milyar \$)	14.5	17.1	25.9	26.9	38.8
Döviz Rezervleri (Milyon \$)	7.128	14.71	28.28	42.3	33.64
Dış Borçlar (Milyar \$)	31.07	30.55	32.45	6.575	8.031
Ortalama Döviz Kuru (HRK: US \$)	129.222	133.714	132.59	127.38	127.46

Kaynak : CIA – World Factbook, 19 Haziran 2008

1960'lı yılların sonlarında petrol sektörünün ortaya çıkması ve 1970'li yıllarda hızla gelişmesi dövizin aşırı değerlenmesine yol açmış ve geleneksel sanayi ve tarım ürünlerinin üretimini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu gelişmeler, önemli ölçüde yatırımlara yol açmasına rağmen, söz konusu ülkedeki önemli problemler, büyük israf ve yüksek oranlı kamudaki düzensizliktir. Ayrıca, petrol fiyatlarının düşmesiyle birlikte, hükümetler iddialı gelişme planlarında da başarısız kalmış, bu durum yüksek borçlanmaya yol açmıştır.

1980'li yılların başlarında, Nijerya'da ekonomik çöküş, yaşam standardında düşme ve borç krizi söz konusudur. General İbrahim Babangida, ekonomik problemleri çözmek amacıyla, sabit fiyatlı tarım ürünleri borsalarını kaldırmak, dahili petrol sübvansiyonlarında makul indirimler yapmak, dövizde kısmi liberalizasyonlar yapmak ve yeniden bankacılık düzenlemeleri yoluyla uzun vadeli değişiklikleri uygulamaya koymuştur. IMF destekli bu politika değişikliği Nijerya'ya borçlarını yeniden yapılandırma imkanı sağlamıştır.

Söz konusu reformlar ve dış kaynaklı mali yardımlar sonucunda ekonomik büyümede ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, 1990 yılında Körfez krizini takiben bütçe açıkları çok büyük boyutlara ulaşmış olup, 1993 yılına kadar bütçe açığı GSYİH'nın %10'unun üzerinde seyretmiştir.

1993-1998 yılları arasında General Sani Adacha döneminde, ulusalcılık akımı çerçevesinde ekonomik politikalar daha fazla içe dönük hale getirilmiştir. Bu dönemde, döviz kuru Amerikan Dolarına belli bir parite ile bağlanmış olup, (1 \$ = 21,9 N) faiz oranları %21'e çekilmiştir. Bu dönemde bütçe açıkları yüksek seyretmiştir. Merkez Bankası kanalı ile finanse edilmiştir. 1995 yılında ithalatta liberalizasyon gerçekleştirilmiştir. Tarife oranlarında önemli ölçüde indirimler yapılmış olup, ticari kısıtlamalar kolaylaştırılmıştır.

1998 yılı Haziran ayında General Abachas'ın ölümünden sonra yerine gelen General Abdulsalami Abubakar daha ileri piyasa reformlarını başlatmıştır. Söz konusu dönemde, çifte döviz oranlarının kaldırılması, ekonominin yabancı yatırımcılara açılması, dahili petrol piyasasının yeniden düzenlenmesi ve geniş kapsamlı özelleştirme programının başlatılması gibi düzenlemeler yapılmıştır.

Başkan Olusegun Obasanjo da piyasa reformlarını sürdürmüştür. Yönetim özel sektör öncülüğünde liberal ve piyasa orijinli ekonomi yaratma arzusunda olduğunu açıklamıştır. Ancak, ekonomi politikası başlı başına piyasa tarafından oluşturulmayıp, yoksulluğun ortadan kaldırılması ihtiyacı ve yerli üretimin artırılmasına da önem verilmiştir. Hükümet 2000 yılının Ağustos ayında IMF ile 1,03 milyar Dolar'lık bir stand by anlaşması yapmıştır. Ancak, bu konuda önemli bir gelişme kaydedilmemiştir.

2003 yılında ikinci dört yıllık iktidar dönemine giren Devlet Başkanı Obasanjo, ülke ekonomisinde olumlu değişiklikler gerçekleştirmek için samimi bir çaba sarf etmiştir. 2003-2007 dönemlerini kapsayan Nijerya'nın ekonomik büyüme ve gelişme programı uygulamaya konulmuştur. Obasanjo Hükümetinin federal düzeyde uygulamaya koyduğu NEEDS ve eyaletler düzeyindeki SEEDS programları ile belirli bazı ilerlemeler sağlanabilmiştir. Nijerya yolsuzluğun en fazla olduğu ülkeler sıralamasında en alt sıralardan birkaç basamak yükselmiştir. Bankacılık ve sigortacılık sektörü IMF gözetiminde bir ölçüde düzene sokulmuş, mali sahtecilik olayları azaltılmıştır. Bu sayede Paris Kulübü tarafından Nijerya'nın resmi borçları silinirken, ülkede kişi başına ulusal gelir bin dolara yaklaşmıştır. Nijerya, geniş pazarı ve petrol gelirleri nedeniyle Obasanjo iktidarı döneminde yeniden yabancı yatırımcılar için cazip hale gelmeye başlamıştır.

Nijerya'nın dış ticaretinde petrol önemli bir rol oynamaktadır. 1970'lerden beri toplam ihracatın %90'ını ve toplam gelirlerin %80'inin petrol oluşturmaktadır.

Ekonomik büyüme, 1970'lerin başından beri öncelikle Nijerya'nın petrol üretimindeki dalgalanmalar ile uluslararası piyasalardaki petrol fiyatlarından etkilenmiştir. 1980'lerin başlarında petrol üretimi, OPEC üyesi olmayan petrol üreticilerinin artmasıyla azalmış olup, Nijerya GSYİH'sında büyük bir düşüş yaşamıştır. Büyüme, 1980'lerin ortalarında istikrarlı hale gelmiş, 1988 yılında da, petrol üretim ve fiyatlarının yeniden düzenlenmesi, General Babangida'nın döneminde yapılan ekonomik reformların yararlarının görülmesi (özellikle tarım sektöründe) nedeniyle artmaya başlamıştır. 1991 ve 1994 yıllarında politik durumun kötüleşmesi, ekonomi politikasının tıkanması ve OPEC'in petrol üretimine kısıtlamalar getirmiş olması nedeniyle, büyüme istikrarlı olarak yavaşlamıştır. 1999 yılında petrol fiyatlarındaki iyileşmeye rağmen, OPEC'in kotaları devam ettirmesi ve seçimlerdeki politik istikrarsızlık GSYİH'nın gerçek büyümesinin düşük seviyede kalmasına sebep olmuştur. Bu oran %1'dir. Petrol fiyatlarındaki artışın, petrol üretimini iki katı artırması ve tarım sektöründeki büyümenin önemli bir şekilde düzelmesi sonucunda GSYİH'daki büyüme 2003 yılında en yüksek noktaya %10,2'ye ulaşmış olup, 2004 yılında ise büyüme %6,1 oranında kalmıştır. 2000-2002 yılları arasındaki GSYİH büyüme oranı ise %4,5'ti.

2003 yılındaki bu önemli büyüme hemen hemen tüm sektörlerde olmuştur. Esas itibarıyla bu büyüme %23,9 oranında ham petrol üretimindeki artıştan kaynaklanmıştır. Petrol dışı sektörlerde de özellikle tarım sektörünü de kapsamak üzere %4,5 büyüme sağlanmıştır.

Altyapının yetersizliği, enerji azlığı, düşük tüketici gelirleri ve petrol dışı sanayi ürünlerindeki düşük kapasite kullanımı, ekonomik faaliyetleri engellemektedir. Ekonomideki düzelmeye rağmen, petrol sektörü dışındaki yatırımlar çok düşük düzeyde kalmaktadır.

Diğer yandan petrol zengini Nijer Delta Bölgesinde önü alınamayan ayrılıkçı örgütlerin ve suç çetelerinin eylemleri ülkenin petrol ihracatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu eylemler sebebiyle dünyanın 8. büyük petrol üreticisi Nijerya'nın petrol üretimi %25 oranında düşmüştür. Ülkenin enerji alt yapısını da etkileyen bu eylemler nedeniyle evlerde ve sanayi tesislerinde uzun elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Obasanjo yönetiminin sekiz yıllık tüm çabalarına rağmen ülke ekonomisi hala tek ürüne bağımlı olup yapısal sorunlar ağırlıklarını korumaktadır.

Nijerya eline geçirdiği fırsatları iyi değerlendirme sürecine girmiştir. Ülke gelirlerinin %80'ini oluşturan petrol gelirlerinin yanında sanayi ve ekonomi alanlarında da atılımlar yapmaktadır. Bunların en sonucusu Afrika'nın Dubai'si olmak iddiasıyla açılan Calabar'daki [TINAPA](#) serbest bölgesidir.

Ülke, nüfusu büyüklüğü ve yeraltı yerüstü zenginlikleriyle Afrika'nın en güçlü ve lider ülkelerinden birisidir. Sonuç olarak Nijerya önümüzdeki yılların en hızlı büyüyen ülkesi olma sürecine girmiştir.

2.2. EKONOMİDEKİ BELLİ BAŞLI SEKTÖRLER

2.2.1. Tarım Sektörü

1970'li yıllarda petrol sanayinin hızla gelişmesine rağmen, tarım hala GSYİH'nın %41'ini ve istihdamın üçte ikisini oluşturmaktadır. Yani Nijerya hala bir tarım ülkesidir.

Ancak, Nijerya 1960 yılında bağımsız olduğunda, önemli ölçüde tarım ürünleri ihracatçısı olmasına rağmen, tarımın mali katkısının yıllar itibarıyla azalması sonucunda, önemli bir tarım ürünleri ithalatçısı konumuna gelmiştir. 1970 yılından beri, tarımın yeniden canlandırılması amacıyla çeşitli girişimlerde bulunulmuş, ancak uygulanan politikalar ve yatırımlardaki eksiklik nedeniyle, bu girişimler çok az etkili olmuştur. Tarımın geri kalmasında rol oynayan diğer faktörleri ise, büyük ölçüde yetersiz mal borsaları, komşu ülkelere yapılan kaçakçılık, gübrelerin ve diğer gerekli girdilerin yetersiz dağılımı olarak sayabiliriz.

Nijerya, 1960 yılında önemli ölçüde, kakao çekirdeği, yer fıstığı, yerfıstığı yağı, palm çekirdeği, palm yağı, pamuk, kauçuk ve kereste ihracatçısıydı. Ancak, 1990'lı yılların başlarında önemli bir ölçüde kakao, dikkate değer ölçüde ise kauçuk ve palm ürünleri ihraç etmektedir. Nijerya'nın ithalata bağımlı ekonomisini düzeltmek amacıyla, 1986 yılında ortaya konulan piyasa orijinli reformlar başlangıçta hem ihracatı, hem de gıda üretimini arttırmıştır. Bu değişiklikler bazı tarımsal ürünlerin ihracatındaki yasaklamaları ve sabit fiyatlı pazarlama borsalarını kaldırmayı ve Naira'nın devalüasyonunu kapsamaktadır. Bu değişiklikler, çiftçilere daha yüksek iç fiyat sağlamıştır. Gıda üretiminde, hükümetin politikası, küçük çiftçilerin üzerinde odaklanmış olup, bankalar onlara kredi vermek suretiyle desteklemektedirler. Yapısal Uyum Programının (SAP) ilk yıllarında üretim iyi hale gelmiştir. 1980'li yıllarda ithalatı hızla artan, toplam ithalatın yaklaşık %15'ine ulaşan pirinç, mısır, buğday ve şeker ithalatı düşmeye başlamıştır.

1970'li yılların sonlarında başlıca ulusal gıda üretim programını ortaya çıkaran Başkan Olusegun Obasanjo dikkatleri tarımın kalkınması üzerine çekmeye çalışmıştır. Uygun hava şartları da tarım ürünlerindeki artışın devam etmesine yardımcı olmuştur. Pirinç, mısır, buğday ve şeker gibi gıda ithalatı da 2001 yılında toplam ithalat içinde yalnızca %11,6 pay almak suretiyle düşmüştür. İhraç ürünleri içinde önemli olarak, son yıllarda sadece kakao kalmıştır. Üretim hacmi 130 bin ile 175 bin ton civarındadır. 1970'li yılların başlarındaki 400 bin ton'luk üretim rakamı ile karşılaştığımızda düşük kalmaktadır. 2003 yılında üretim, bazı ürünlerdeki geçici ithal kısıtlamaları, fiyat destekleme politikaları ve uygun hava koşulları sayesinde önemli miktarlarda artış göstermiştir.

Ulusal Ekonomik Yetki Stratejisi (NEEDS) çerçevesinde, hükümet yıllık tarım ihracatını 2008 yılına kadar 3 milyar dolara çıkarmayı amaçlamaktadır. Nijerya'nın petrol ürünleri ihracatından elde ettiği gelir bile yıllık 1 milyar doların altında olduğu dikkate alındığında, bu hedefin son derece yüksek rakamları içerdiği görülmektedir.

Canlı hayvan, balıkçılık ve orman ürünlerinin rolü sınırlıdır. Hastalıkların ortaya çıkması canlı hayvan üretimini engellemektedir. Ulusal Veteriner Araştırma Kuruluşu'nun çiftçilere aşı tedarik etmesi ile canlı hayvan üretimi 2001 yılında %2,7 oranında artmıştır.

Balıkçılık ürünleri 1990'lı yılların ikinci yarısında, hükümetin balıkçıları teçhizatla destekleme projesi çerçevesinde artmıştır.

Ormancılık ürünleri son zamanlarda artış göstermiştir. Ancak, kereste stoklarının azalması nedeniyle, sektördeki büyüme düşük kalmıştır. Aynı zamanda, Nijerya Afrika'nın en büyük kereste üreticisidir. Yılda hasatın 100 milyon kübik m'den daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Nijerya çiftçisi 1 hektardan daha az toprağa sahip olmakla birlikte, son yıllarda özel sektör çiftliklerinin 50 hektar ile 20 bin hektar arasında gelişmesi yönünde bir eğilim mevcuttur. Nijerya'da hektar başına üretim düşüktür. Bunun nedenleri arasında tarım teknolojisinin çok düşük düzeylerde kullanılması, gübre gibi girdilerin yetersiz olarak tedarik edilmesini ve ekolojik sebepleri sayabiliriz.

2.2.2. Madencilik Sektörü

Petrol üretimi 1958 yılında başlamış olup, hızla artarak 1960'lı yılların başlarında 150 bin varil/gün, 1979 yılında ise 2,3 milyon varil/gün olmuştur. 1980'li yıllarda, OPEC piyasasının düşüklüğü ve kuzey denizindeki rekabet nedeniyle üretim büyük ölçüde düşmüştür. 1987 yılında üretim 1,27 milyon varil/gün ve ihracat geliri ise 7 milyar dolar olmuştur. Bu veriler 1980 yılı rakamlarının 1/3'ü kadardır. 1980'li yılların sonlarında, Nijerya'nın petrol üretimi istikrarlı olarak düzelmeye göstermiştir. Üretim 1997 yılının sonunda 2,3 milyon varil/gün olmuştur. OPEC ülkelerinde kota indirimleri, Nijer Deltasındaki politik ihtilafların neden olduğu karışıklıklar nedeniyle üretimde düşmeler olmuştur. Ancak, üretim 2000-2002 yıllarında tekrar artmaya başlamış olup, 2 milyon varil/gün olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılından beri, Nijer Deltasındaki kalıcı sorunlara rağmen, üretim istikrarlı bir şekilde artmaya devam etmiş ve 2005 yılında 2.7 milyon varil/gün ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

1960'lı ve 1970'li yıllarda Nijerya'nın petrol endüstrisi iki önemli avantaj nedeniyle hızla büyümüştür. Bunlardan birincisi, ülkenin yüksek kalitedeki petrolünü spot marketlerde daha avantajlı fiyatla satmasıdır. İkincisi, Nijerya'nın Kuzey Amerika petrol piyasalarına ulaşmada önemli nokta olmasıdır. A.B.D. yalnızca Nijerya ham petrolünün 1/3 ile 1/2'sini satın almaktadır. Bu avantajlar, yüksek petrol fiyatlarıyla birlikte, sektörde yatırımları çeken temel etken olmuştur.

2006 yılında Nijerya'nın günlük petrol üretiminin ortalama 2.45 milyon varil/gün olduğu belirtilmektedir. Hükümetin hedefi 2010 yılına kadar günlük üretimi 4 milyon varil/güne, rezervleri ise 40 milyar varile çıkarmaktır.

Bilinen toplam petrol rezervleri düzenli olarak artmaktadır. 1994 yılında 21 milyar varilden 2004 yılında 31 milyar varile çıkmıştır. Bugün ise Nijerya'nın kanıtlanmış petrol rezervleri 36.2 milyar varile ulaşmıştır. Hükümet yetkilileri, Nijerya'nın şimdiki OPEC kotalarının ülke rezervlerinin büyüklüğünü ve nüfus artışını yansıtmadığını belirtmektedirler. Ancak, şimdiye kadar ülkenin üretim kotasını önemli ölçüde artırmak için OPEC'i ikna etmede başarılı olamamışlardır. Hükümet önümüzdeki yıllarda, daha çok kota elde etmek için çabalarını sürdürecektir.

1979 yılından beri, Nijerya Ulusal Petrol Şirketi (NNPC), belli başlı çok uluslu petrol şirketleri ile hisse katılımıyla ortak girişim anlaşmalarını yürütmektedir. NNPC'nin son yıllardaki katılım payında bir azalma görülmektedir.

Kısmen kuruluş verimsizliği kısmen de hükümetin finansal desteklemedeki yetersizliği nedeniyle NNPC ortaklık anlaşmalarının gereğini ve yatırımlardaki kendi payını karşılamada yetersiz kalmıştır. Giderek artan borçlar yatırım ve üretimi olumsuz etkilemiştir. Hükümet NNPC'nin yatırım ve nakit ihtiyacı için 2001 yılında 3 milyar dolar tahsisat sağlamıştır. 2004 yılında ise ortak yatırımların ihtiyaç duyduğu miktar 3.8 milyar dolar olmasına rağmen, hükümet 3.2 milyar dolar kaynak ayırmıştır. Mayıs 2002 de hükümet kuruluşun finans sağlama imkanını güçlendirmek için kuruluşa tam ticari statüsü vermiştir.

Tüm mali sorunlara rağmen, petrol üretimine ilgi giderek artmaktadır. Son zamanda kıyı kesimlerde bulunan petrol rezervleri hedefine ulaşılmasına imkan sağlamaktadır. Ancak, Nijerya'nın ilave imkanlardan yararlanması için OPEC'deki kotasını arttırması gerekmektedir.

Hükümet yabancıların etkin olduğu sektörde yerli firmaların katılmasını da sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla, yabancılar tarafından sürdürülen faaliyetlere yerli firmalarca da minimum katılım seviyesine ilişkin politikalar geliştirmektedir. Kıyıdaki alanlarla birlikte daha marjinal alanlara da lisans verilmesine başlanmıştır.

NNPC'nin 4 adet rafinerisinde 2002 yılında 78.95 milyon varil ham petrol işlenmiş olup, rafinerilerin kapasitesi 445.000 varil/gündür. Rafineriler yurtiçi talebi karşılamaktan uzaktır. Hükümet rafinerileri özelleştirmeyi planlamaktadır.

Gaz rezervlerinin 100 trilyon metre küpün üzerinde olduğu tahmin edilmekte olup, bu miktar dünyanın en büyük rezervlerinden biridir. Ek rezervlerin de 25 trilyon metre küp olduğu tahmin edilmektedir. Rezervlerin %60'ı Nijer deltasının doğusunda yer almaktadır. 2002 yılındaki gaz üretimi 58.4 milyar metre küptür. Resmi politika gaz kullanım altyapısını geliştirmektedir.

Nijerya 1999 yılında sıvılaştırılmış doğal gaz satışına başlamıştır. Avrupa ve Kuzey Amerika ile 22 yıl süreli satış anlaşmaları yapılmıştır.

Petrol ve gaz dışındaki diğer maden kaynakları kömür, demir cevheri, kalay, uranyum, fosfat, kireç taşı ve mermerdir. Bu madenlerde üretim dünya ölçeğinde önemli miktarlarda değildir. Önemli rezervlere rağmen üretimin düşük oluşu yetersiz işletme sermayesi, eski teçhizat ve zayıf idame kabiliyetinden kaynaklanmaktadır.

2.2.3. İmalat Sanayii

Nijerya'daki endüstri geleneksel olarak küçük çaplı imalat ve işleme tesislerinden oluşmaktadır. Faaliyet genel olarak belli başlı kentsel alanlarda yoğunlaşmıştır. Lagos ve çevresinde sanayinin %60'ı yer almaktadır. Kano, Kaduna ve Ibadan diğer imalat sanayi merkezleridir. Petrol endüstrisi ise Port Harcourt ve Warri'de yoğunlaşmıştır.

İmalat GSYİH'nin %5'ini oluşturmaktadır. 1990'larda sektör faaliyetleri sınırlı kalmış yabancı yatırımlar dışında yatırım yapılmamıştır. Sektördeki istihdam düşmektedir. Bazı ekonomistler Nijerya'nın sanayileşme aşamasında olduğu fikrine yer vermektedir. Tekstil, içecek, sigara, sabun, deterjan ve çimento endüstriyel üretimin %60'ını oluşturmaktadır.

Nijerya'nın ağır sanayi sektörü ise gelişmemiştir. 1970'lerde artan petrol gelirleri ile birlikte hükümet özellikle çelik, petro-kimya, gübre ve metal sanayinin devlet eliyle geliştirilmesine dayalı ağır sanayi politikası benimsemiştir. Çelik sanayi kendine yeterli endüstriyel sektörün merkezi olarak düşünülmüş olmakla birlikte 10 milyar dolarlık bir kaynak tahsisine rağmen fazla gelişmemiştir. Aladja'daki Delta çelik fabrikası ve 3 çelik hadde fabrikası 1980'lerin başında faaliyete geçmiştir. Ancak çoğu zaman %20 kapasite ile çalışmış olup son zamanlarda sadece işler durumdadır. Çelik endüstrisinin en önemli tesisi Ajaokuta kompleksi ise 1979 yılında kurulmakla birlikte, ticari olarak çelik üretememektedir. Hükümet bu tesisin modernizasyonu için Hint şirketi Ispat ile anlaşma sağlamış bulunmaktadır.

Petro-kimya gibi ülkede üretilen enerji kaynaklarına dayalı endüstrileri geliştirmede görece olarak daha başarılı olunmuştur. Bunlar içinde en önemlisi Nigerian Content diye anılan petro-kimya ürünüdür. Ülke içindeki ve dışındaki yüzlerce Nijeryalı uzman bu değerden maksimum fayda elde etmek için çalışmalar yapmaktadır.

Port Harcourt'ta kurulu doğal gazı girdi olarak kullanan ulusal gübre şirketi NAFCON diğer kamu kuruluşlarına göre daha başarılı olmuştur. Ancak, son yıllarda büyük borcu bulunmakta ve düşük kapasite ile faaliyet göstermektedir.

2.2.4. İnşaat Sektörü

1980'lerdeki ekonomik yavaşlama ile birlikte inşaat faaliyeti önemli ölçüde düşmüştür. 2000 yılında ise kamu harcamalarında artış görülmüş, bu da altyapı eksikliklerine yöneltilmiştir. Ancak, harcamalardaki artış makro ekonomik dengesizliklere yol açmıştır. Harcamalarda kısıntı sağlanmışsa da harcamalar uygun olmayan projelerin finansmanında kullanılmıştır.

Ülkenin en önemli inşaat projesi Lagostaki demografik ve altyapı sorunları ile ulusal birliği sembolize etmek amacıyla Abuja'da yeni başkent inşasıdır. Üç milyon kişilik şehir için plan 1978'de yapılmış ve inşaat 1980'de başlamıştır. 1991'de Abuja başkent ilan edilmiştir. Bakanlıkların bir çoğu Abuja'ya nakledilmiştir. Lagos ise ülkenin ticari ve mali merkezi konumundadır.

2.2.5. Bankacılık Sektörü

Finans sektörünün 1986 yılında yapılanması neticesinde döviz arbitrajından sağlanan kolay karlar nedeniyle banka sayısında hızlı bir artış olmuştur. 1985 yılında 41 olan banka sayısı 1997 yılında 115 olmuştur. Ancak 1998 yılı Ocak ayında Merkez bankası zor durumda olan 26 bankaya el koymuş ve sayı 89'a düşmüştür. 1999 yılında da bir yabancı bankaya ticari çalışma izni verilmiştir. Aktif durumlarına göre belli başlı ticari bankalar First Bank of Nigeria, Union Bank of Nigeria ve United Bank for Africa'dır. Bankacılık sektörünün temel sorunu bankaların sermaye yetersizliğidir. Merkez bankası bankaların sermaye yapısını güçlendirmeyi, borç verilmesini kontrol altında tutmayı ve kanuni takipteki kredilere daha yüksek karşılık ayrılmasını hedeflemektedir. 1997 yılında Merkez Bankası bankalar için minimum ödenmiş sermaye tutarını 500 milyon Naira'ya (5.9 milyon Dolar) yükseltmiş, 2001 yılında ise bu miktar 2 milyar Naira'ya yükseltilmiştir. Merkez bankası 2004' de bir açıklama yaparak bu miktarın 2005 Aralık ayında 25 milyar Naira'ya (187 milyon dolar) yükseltileceğini belirtmiştir.

Bu gelişmelerin bankaların birleşmesine ve mevcut banka sayısında azalmalara neden olması beklenmektedir. Reformların daha rekabetçi bir piyasa yaratması beklenmekte olup, reform neticesinde 30-35 bankanın kalacağı tahmin edilmektedir.

2.3. DIŞ TİCARET

2.3.1. Dış Ticaret İstatistikleri

TABLO 2. Nijerya'nın Dış Ticaretinin Genel Durumu (Milyon \$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2003	21.80	14.54	7.26	36.34
2004	33.99	17.14	16.85	67.98
2005	52.16	25.95	26.21	78.11
2006	57.46	26.91	30.55	84.37
2007	62,42	38.83	23.59	101.25

Kaynak : CIA – World Factbook, 19 Haziran 2008

Nijerya'nın dış ticaretinde artan bir şekilde fazla verdiği görülmektedir. Bu fazlanın en temel nedeni petrol fiyatlarındaki artıştır. Nitekim Son yıllarda petrol fiyatlarındaki değişimler ile ticaret fazlası arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır.

Nijerya'nın ihracatının %90'ını petrol ihracatı oluşturmaktadır. Hükümet ihracat kalemlerini artırmayı amaçlamakta ise de, bu konuda başarılı olamamıştır. İkinci en büyük ihracat kalemini ise sıvılaştırılmış doğal gaz oluşturmaktadır. Petrol dışı ürünlerin ihracat edilmeme nedenleri arasında kaçakçılık, sınırlardaki önemli fiyat farklılıkları, Naira'nın aşırı değerli oluşu yer almaktadır. Nijerya'nın diğer ihracat ürünleri ise kakao ve kauçuktur.

TABLO 3. Başlıca Dış Ticaret Ürünleri (2006)

İHRACAT	%	İTHALAT	%
Petrol	81.5	Mamul ürünler	21.6
Doğalgaz	11.8	Kimyasallar	15.1
		Makine ve Ulaştırma Araçları	14.0

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, 16 Mayıs 2008

İthalatın %60'ını sermaye malları ve hammaddeler, kalan miktarı ise dayanıklı olmayan tüketici malları oluşturmaktadır. Başlıca ithalat ürünleri makineler, kimyasallar, ulaştırma teçhizatı, mamul ürünler, gıda ve canlı hayvandır.

TABLO 4. Nijerya'nın Dış Ticarete Başlıca Ortakları (2006)

İHRACAT	%	İTHALAT	%
ABD	58.4	Çin	10.6
İspanya	9.5	ABD	8.3
Brezilya	7.4	Hollanda	5.9
Fransa	5.0	İngiltere	5.7

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, 16 Mayıs 2008

Nijerya'nın en büyük ticari partneri A.B.D'dir. Bu ülkenin Nijerya'nın ihracatı içindeki payı %58.4, ithalatındaki payı ise %8.3'dur. Ancak, Nijerya'nın AB ve özellikle İngiltere ile olan geleneksel ticareti halen önemli seviyededir. Geleneksel olarak, İngiltere, A.B.D ve Hollanda Nijerya'nın ithalatındaki önemli ülkelerdir. AB'den ithalat toplam ithalatın %50'sini oluşturmaktadır. Son yıllara bakıldığında, Çin'den yapılan ithalatın da hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Çin'den yapılan ithalat 2006 yılında toplam ithalatın %10.6'sını oluşturmaktadır. Batı Afrika ülkeleri ekonomik topluluğu içindeki bölgesel ticaret ise sınırlıdır.

2.3.2. Dış Ticaret Mevzuatı

2.3.2.1. İthalat Uygulamaları

Ekim 2005 tarihinden itibaren Nijerya ECOWAS'ın ortak gümrük tarifelerini uygulamaktadır. Bu tarife ithal edilen malları beş gümrük tarifesiyle birine dahil etmektedir. Sermaye malları, makinalar ve yerel olarak üretilmeyen temel ilaçlar için 0 gümrük tarifesi, hammaddeler için %5 oranında gümrük vergisi, ara malları için %10 oranında gümrük vergisi, mamul mallar için %20 oranında gümrük vergisi, Nijerya tarafından korunan endüstri mallarında ise %40 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. İthal yasak olan mallardaki vergi Ocak 2007 tarihinden itibaren %50 gümrük kategorisine dahil edilmiştir.

Tarife hesaplamalarında CCCN (Customs Cooperation Council Nomenclature) esas alınmaktadır. Vergiler girişte Naira olarak tahsil edilmektedir. Tarifelerde tercihli sistem bulunmamakta olup, vergiler tüm ülkeler için eşittir. İthal mallar yerel bir sigorta şirketince sigorta ettirilmelidir.

İç piyasayı bozucu dumping uygulanan veya sübvansede edilen malların ithalatında spesifik vergi uygulamasına müracaat edilebilecektir.

Vergisi önceden ödenmiş mallarda verginin kaldırılması, bu malların yeniden ihracı, zarar görmesi veya imhası hallerinde vergi geri alınabilir. Fazla ödenmiş vergilerde ithal tarihinden itibaren 12 ay içerisinde müracaat edilmesi halinde ödenir.

İthal lisansı 1986 yılında kaldırılmasını müteakip ithalatçılar Form M'yi kullanmaktadır. İthalatçının bankası aracılığı ile onaylanmış Form M'yi almasından sonra gayri kabili rücu akreditif açması gerekmektedir. Döviz için ve döviz dışı geçerliği bulunan olmak üzere iki tip Form M bulunmaktadır. Form M kontrol kuruluşlarının tüm ofislerinden, Nijerya Elçiliğinden, Nijerya Bankaları şubelerinden ve bunların muhabir bankalarından temin edilebilir. Yükleme öncesi kontrol kuruluşuna üç nüshası gönderilen belgenin her bir nüshası ithalatçının bankasına, gümrük otoritesine ve ulusal deniz taşıma otoritesine intikal etmektedir.

2.3.2.2. İthal Yasak Mallar

2004 Ocak ayında hükümet aşağıdaki ürünlerin ithalatını yasaklamıştır:

Tekstil, Mobilya, erkek ayakkabısı, deri çanta, sabun, deterjan, bisiklet (monte edilmiş), taze çiçek, plastik çiçek, taze meyve, kesici aletler, bıçaklar, kazma, kürek, domuz, domuz ürünleri, dana eti, dana eti ürünleri, koyun eti, keçi eti, diş macunu, kalem, tükenmez kalem, plastik tabak, plastik bıçak, plastik çatal, plastik kap, plastik sepet, plastik çanak, plastik kutu, plastik askı, plastik konteynır, bitkisel yağ, barit, bentolit.

2001 yılından beri yasak olan ürünler; Canlı piliç ve eti, darı, buğday unu, dökme bitkisel yağ, alçıtaşı, sivrisinek kovucu bant, plastik materyalden yapılmış hırdavat ve ev eşyası, kullanılmış veya yeniden işlem görmüş lastik, beyaz fosfor ile yapılmış kibrit,

tabancalar, oyun makinaları, silahlar, dondurulmuş tavukçuluk ürünleri, monyak, kürdan, içme suyu, bisküvi, makarna ve şehriye, sekiz yıldan eski araçlar, kullanılmış buzdolabı, havalandırma cihazları ve kompresörler.

Diğer taraftan, eczacılık ürünleri ve ilacın kara sınır kapılarından ithalatı yasaktır. İthalata izin verilen liman ve müsaade edilen ürünler aşağıdadır.

- Kalabar Limanı: Mamul ilaç ve eczacılık ham maddeleri.
- Aminu Kano Uluslararası hava Limanı: Mamul ilaç ve eczacılık ham maddeleri.
- Murtala Mohammed Uluslararası hava Limanı : Mamul ilaç ve eczacılık ham maddeleri.
- Apapa Limanı Lagos: Mamul ilaç ve eczacılık ham maddeleri.

Meyve suyu konsantre ve varillerde ithal edilebilir. Perekende pakete izin verilmez. Konserve balıkta vergi %50'ye, şekerde %35'e çekilmiştir. Dondurma ithalatı yasak olmayıp vergisi %100'dür.

2.3.2.3. İthalatta Alınan Vergiler

Gümrük vergileri ad valorem olup değişken ve mevsimsel tarifeler bulunmamaktadır.

- Ödenecek vergilerin %7'si oranında liman rüsumu,
- CIF değerine ilave olarak vergi ve diğer masraflar toplamından %5 KDV
- İthal araç ve parçaları CIF bedeli üzerinden %2 Ulusal Otomotiv Konseyi vergisi
- Şeker ithalatında şekerin CIF fiyatı üzerinden alınan %5 şeker vergisi,
- Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu için %0.5 topluluk vergisi,
- İthalat FOB bedeli üzerinden %1 idari masraf.

Gümrük vergisi tahsilinde yetkili bankalar ise; First Bank of Nigeria Plc., Afribank, Union Bank of Nigeria Plc, Universal Trust Bank, United Bank for Africa Plc., FSB International Bank, Diamond Bank, Zenith International Bank Limited' dir.

2.3.2.4. İthalatta Aranılan Belgeler

Malları Nijerya limanlarında talep edilebilmesini teminen aşağıdaki belgelerin gümrük otoritesine ibrazı gerekir.

- Konşimento
- İthal mallar listesi
- Onaylanmış revize edilmiş Form M
- Nijerya sigorta firması tarafından düzenlenmiş deniz sigorta poliçesi
- İhracatçı ülkeden alınan kalite sertifikası
- KDV'nin ödendiğine dair belge
- Nijerya Standart Kuruluşundan (SON) alınan onaylanmış ürün kalite sertifikası

Mevcut mevzuata istinaden yapılacak ilave işlemler ise şöyledir:

- Form A (Hizmet ithalatında aranır)
- İthalatta akreditif veya nakit ödeme mecburidir.
- Tüm mallar yükleme öncesi kontrole tabidir.
- Tüm ithalatta CFR (Clean Report of Finding) ve IDR (Import Duty Report) belgelerinin düzenlenmesi mecburidir. IDR'nin bir örneği yükleme öncesi kontrol acentesi tarafından ithalatçının bankasına veya Form M'nin orijinalinin gönderildiği bankaya gönderilmelidir.
- İthalatçı FOB bedelin %1'i oranında idari masraf ödemelidir.
- İthal vergilerinin belirlenmesinde Nijerya Merkez bankasınca bildirilen bir önceki hafta ortalama döviz kuru esas alınır.
- İdari masraflar ve gümrük vergisi IDR'ye dayalı olarak tahsil edilir. Ancak, IDR'deki vergi hesabı yanlış ise Gümrük otoritesi Maliye Bakanlığının iznini alarak ek vergi tahsili yoluna gidebilir. IDR'deki vergiden daha aşağı vergi tahsil edilemez.
- İthalatçı tarafından ilgili prosedür yerine getirildiğinde Nijerya Gümrük Otoritesi 48 saat içerisinde malları serbest bırakacaktır.

2.3.2.5. İhracat Kontrolleri

Nijerya ihracatta vergi uygulamamakta olup ham deri, kereste (işlenmiş veya işlenmemiş), ham palm çekirdeği ve işlenmemiş kauçuk ihracatı yasaktır.

Eylül 1999 tarihinden itibaren tüm ürünler menşe ülkede yükleme öncesi kontrole tabi tutulmaktadır. Ancak, hükümet Mayıs 2001 tarihinden itibaren Nijerya liman ve sınır istasyonlarından girecek tüm mallar için %100 kontrol uygulamasına geçmiştir. Bu uygulama yükleme öncesi kontrolün yerine geçmektedir.

2.3.2.6. Etiketleme ve İşaretleme Koşulları

Taşımacılar manifesto gümrük idaresine verilmeden ithal vergi rapor numaralarının (IDR) yükleme manifestosuna kaydedildiğini garanti etmelidir. Hava kargoda bu numaraların havayolu hesabına yazılması havayollarınca sağlanacaktır. Gıda, ilaç, kozmetik ve zirai ilaç kalemleri ithalatında üretici ülke ve üreticiden analiz sertifikası istenmektedir. Hayvansal ürünler, bitki, tohum ve toprak ithalatında sağlık sertifikası aranmaktadır. Ülkeye girecek tüm ürünler metrik sistemle etiketlenmiş olmalıdır. Çift veya çok sayıda işaretleme ürünlerin girişine izin verilmemektedir.

2.3.2.7. Gıda, Kozmetik, Eczacılık Ürünleri Kayıt Koşulu

Gıda ve İlaç İdare ve Kontrol Ulusal Kuruluşu (NAFDAC); yerel olarak üretilen ve Nijerya'da dağıtımı yapılan gıda, ilaç, kozmetik, tıbbi cihazlar, kimyasallar, deterjan, paketlenmiş su için kalite standartlarını kontrol ve düzenleme yetkisine haizdir. Nijerya'da satılacak ürünlerin NAFDAC'a kayıt ettirilmesi gerekmekte olup, sorumluluk ihracatçıya aittir.

2.3.2.8. Dış Ticaret Bölgeleri

Hükümet ihracata dayalı yatırımları teşvik amacıyla, 1992 yılında Nijerya İhracata Dayalı İşleme Bölge Otoritesini (NEPZA) kurmuştur. NEPZA bölgeye gümrük vergisinden muaf teçhizat ve ham maddenin girişine izin vermiştir. Mevcut düzenleme bu üretim bölgesindeki üretimin azami %25'inin mevcut vergileri ödedikten sonra iç piyasada satılabilmesine imkan tanımaktadır. Bu bölgeler Calabar ve Onne'de faaliyete geçmekle birlikte 2001 yılında ihracat şartı kaldırılmak suretiyle serbest bölgeye dönüştürülmüştür. Bu değişikliği müteakip yatırımlar Calabar'a kaymıştır.

2.4. YATIRIM ORTAMI

Nijerya, Afrika'nın en kalabalık ülkesi olması, A.B.D.'ye bölgedeki en büyük petrol ihracatçısı konumunda bulunması, önemli iş gücü potansiyeli ve doğal kaynaklar yönünden zengin olmasına rağmen, yabancı yatırımları çekmede sorunlarla karşılaşmaktadır. Yabancı yatırımcıların karşılaştıkları sorunlar; istikrarsız makroekonomik politikalar, yetersiz altyapı, bürokrasi, eğitilmiş iş gücü eksikliği, zaman alan ve etkisi sınırlı ticari anlaşmazlıkları çözme mekanizması ile ülkedeki düzensizliktir. Suç oranı yüksek olup, ülkenin belirli bölümlerinde sosyal, etnik çatışmalar sürmektedir.

Nijerya'da başarılı olan yatırımcılar bu ülkedeki kompleks iş hayatını anlayabilen firmalardır. Nijeryalı iş ortağının seçimi de yatırımlar için önemlidir. Nijerya hükümeti geçmiş dönemlerden daha fazla oranda yabancı yatırımı desteklemektedir. 1995 yılında yürürlüğe konulan Yatırım Teşvik Komisyon Kararnamesi ile petrol ve ulusal güvenlik açısından hassas sektörler dışındaki sektörlerdeki işletmelerde %100 oranında yabancı mülkiyet hakkı tanınmıştır. Bu kararname millileştirme ve kamulaştırmaya karşı garantiler içermektedir. Kar ve kar payları serbestçe transfer edilebilmektedir. 1995 yılında çıkarılan Döviz İzleme Kararnamesi ile de yatırımcılara Naira için döviz piyasalarında işlem yapma hakkı tanınmıştır. Hükümet, döviz piyasasında belli miktar döviz en yüksek teklifi verene kontrollü ihale altında satışı esas alan Hollanda açık arttırma sistemine geçmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE İLE SİYASİ, EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

3.1. SİYASİ İLİŞKİLER

Türkiye, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar bünyesinde işbirliği içinde olduğu Afrika ülkeleriyle ikili ilişkilerini arzu edilen düzeye çıkartabilmek amacıyla 1998 yılı sonlarında, hazırlık çalışmalarına kamu ve özel sektör temsilcilerinin katıldıkları kapsamlı bir eylem planını ortaya koymuştur. Söz konusu planın amacı, bu ülkelerle ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra, siyasi ilişkilerin de uzun vadede sağlam bir temele oturtulması olarak belirlenmiştir. Bu planın önemli unsurları arasında ikili planda siyasi istişareler mekanizmaları kurulması, karşılıklı olarak yüksek düzeyli ve parlamenter ziyaretlerinin artırılması, özellikle BM ve İKÖ bünyesinde Afrika ülkeleriyle temas ve danışmaların artırılması ve Afrika ülkelerine yönelik ekonomik ve teknik işbirliği programlarına katkıda bulunulması gibi hususlar yer almaktadır.

Bu çerçevede Nijerya Başkanı Olusegun Obasanjo, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in daveti üzerine 23-25 Temmuz 2000 tarihlerinde ülkemize resmi bir ziyaret yapmıştır. Türkiye ve Nijerya'yı ilgilendiren önemli uluslararası konuların ele alındığı üst düzeyli görüşmelerin yanı sıra, ziyaret vesilesiyle, iki ülke Dışişleri Bakanlıkları arasında işbirliğini öngören bir protokol ile yakın gelecekte atılması öngörülen adımlara yer verilen bir Ortak Anlayış Tutanağı imzalanmıştır.

Bu ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilere bir ivme kazandırılmasına yönelik çabalara katkıda bulunmanın yanı sıra, Türkiye'nin Afrika'ya olan ilgisini en yüksek düzeyde belirtmesine de imkan vermiştir.

Kuşkusuz siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerin bir yandan da eğitim, kültür ve tanıtma ağırlıklı ilişkilerle desteklenmesi, bir yandan tarafların birbirlerini daha yakından tanımalarına imkan sağlarken, bir yandan da söz konusu açılım politikasının sürdürülebilirliğinin güvencesi olacaktır.

Öte yandan, Avrupa Birliği'nin Helsinki Zirvesi'nde resmen adaylık statüsü tanınan Türkiye'nin AB üyeliği, Avrupa ülkelerinin gerek Akdeniz boyutu çerçevesinde Kuzey Afrika ülkeleriyle gerek "AB ile Afrika Birliği Örgütü"nü'nün Himayelerinde Avrupa-Afrika Zirvesi" çerçevesinde tüm Afrika ülkeleriyle işbirliğinin geliştirilmesine de katkıda bulunacaktır.

3.2. İKİLİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ
Kültür Anlaşması	1976
Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	31 Ocak 1987
Doğalgaz Alım Anlaşması	9 Kasım 1995
Ticari Gemicilik Anlaşması	8 Ekim 1996
Ticaret Anlaşması	8 Ekim 1996
Yatırımların Karşılıklı Olarak Teşvikine Dair Anlaşma	8 Ekim 1996
Karma Ekonomik Komisyonu'nun Tesisi Hakkında Protokol	8 Ekim 1996
Dışişleri Bakanlıkları arasında İşbirliği Protokolü	24 Temmuz 2000
Siyasi İstişare Mekanizmasının Tesisi Hakkında Protokol	4 Temmuz 2000

Bu anlaşma ve protokollerin yanı sıra Türkiye ile Nijerya arasında Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ve Sivil Havacılık Anlaşması imzalanmasına yönelik temaslara başlanmıştır. Bu anlaşmalardan Sivil Havacılık Anlaşması imzalanma aşamasına getirilebilmiştir.

3.3. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Nijerya ile ekonomik ve ticari ilişkilerimiz 1987 yılında Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması ile başlamıştır. İkili ekonomik ve ticari ilişkilerimizin canlandırılması konusunda ise, bu alandaki ilişkilerin üzerine oturtulabileceği hukuki altyapıyı oluşturacak türden anlaşmaların imzalanması, teknik konularda uzman düzeyinde temaslara artırılması, iş adamlarımızın Afrika piyasasına girmeye özendirilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Bu çerçevede Türkiye - Nijerya Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) toplantıları 7-10 Mart 2000 tarihleri arasında Abuja'da, 13-15 Haziran 2001 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

TABLO 5. Nijerya ile Dış Ticaretimizin Gelişimi (Milyon \$)

YILLAR	İHRACATIMIZ	İTHALATIMIZ	HACİM
2000	132.297.582	45.644.867	177.942.449
2001	228.199.553	69.022.586	297.222.139
2002	182.992.280	64.344.833	247.337.113
2003	184.779.932	55.336.867	240.116.799
2004	194.397.445	80.212.502	274.609.947
2005	155.758.154	77.115.915	232.874.069
2006	372.791.364	83.008.986	455.800.350

Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı

Türkiye'den Nijerya'ya ihraç edilen malların çeşidi her geçen gün artmaktadır. Türkiye'den Nijerya'ya tekstil ve gıda mamulleri, kimya sanayi ürünleri, demir ve çelik ürünleri, plastik, eczacılık ürünleri, alçı, çimento ve inşaat malzemeleri, cam ve cam eşya, makina ve makina aksamı, oto yedek parçaları, büro makineleri ve haberleşme cihazları, elektronik ürünleri ihraç edilmektedir.

Nijerya'dan ithal edilen belli başlı ürünler ise sıvılaştırılmış doğalgaz, susam ve diğer yağlı tohumlar, ham kakao, sentetik kauçuk, kimyasal ürünler ve deriden oluşmaktadır.

BOTAŞ'ın Nijerya'dan sıvılaştırılmış doğalgaz ithal etmeye başlaması ile dış ticarete lehimize olan denge 2000 yılında aleyhimize dönmüştür. Doğal gaz arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi, arz güvenliğinin ve arz esnekliğinin artırılması için 09.11.1995 tarihinde BOTAŞ ile Nijerya LNG Ltd. şirketi arasında 22 yıllık bir LNG Alım Satım Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Nijerya'dan yıllık alım miktarı yaklaşık 1.338 milyar m³ doğal gaz eşdeğeri LNG'dir. İlk sevkiyat 1999 yılı Kasım ayında başlamış ve halen devam etmektedir. LNG Alım Satım Anlaşması'na göre kargo teslimatları Exship bazda gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan, mevcut LNG Alım Satım Anlaşması'na göre ExShip bazda sürdürülen teslimatların bundan böyle FOB bazda yapılması hususu gündeme getirilmiş, ancak bu konuda da Nigeria LNG Ltd.'den olumlu cevap alınamamıştır.

Türkiye'den Nijerya'ya yönelik yaygın bavul ticareti dikkate alındığında, iki ülke arasındaki gerçek ticaret dengesinin ve ticaret hacminin resmi rakamlardan farklı olduğu tahmin edilmektedir.

3.4. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ İMKANLARI

Türk malları için büyük bir pazar niteliğindeki Nijerya ile ticari ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirmek üzere Lagos'da bir Nijerya - Türkiye Ticaret Odası kurulması amacıyla yürütülen çalışmalar tamamlanmış ve Oda yöneticileri seçilmiştir. Bir grup Nijeryalı ve Türk işadamları tarafından kurulan sözkonusu ticaret odasının resmi açılışı dönemin Devlet Bakanı ve KEK Eşbaşkanı Edip Sadıker Gaydalı ve refakatindeki heyetin katıldıkları bir törenle 10 Mart 2000 tarihinde Lagos'da yapılmıştır.

Nijerya gelişmekte olan doğal kaynakları zengin bir ülke olarak, yatırım ve iş olanakları bakımından geniş bir potansiyele sahiptir. Nijerya'da enerji, iletişim, ulaştırma, tekstil, işlenmiş gıda ve müteahhitlik alanları gibi birçok alanda yatırım imkanları bulunmaktadır.

Türkiye'den Nijerya dahil diğer bölge ülkelere özellikle tekstil, inşaat malzemeleri, oto yedek parçası, makine ve teçhizat (inşaat, küçük sanayii, sulama işleri vs. teçhizatı), çeşitli yatırım malları ile gıda ürünlerinin ihraç edilebileceği akla gelmektedir.

Öte yandan THY 2006 yılından itibaren Lagos'a sefer başlatmıştır.

Nijerya'da faaliyet gösteren Türk şirketlerinin sayısı hızla artmaktadır. Şu anda yaklaşık 15 Türk firması yerleşik olarak bu ülkede faaliyet göstermektedir.

Ancak, uluslararası şirketlerin ve bankaların finanse ettikleri projeler dışında, Nijerya yönetiminin açtığı ihaleler şimdiye kadar rüşvet ve menfaat koşullarına tabi olmuştur. Bu nedenle, Türk müteahhitler şimdiye kadar istenen düzeyde iş alma imkanını bulamamışlardır. 2002 yılı sonunda Kaduna’da önemli bir yol inşaat ihalesini alan Ekşioğlu İnşaat başta olmak üzere ihale alıp alan firmalarımız Nijerya’nın kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

3.5. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

3.5.1. Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Resmi ve özel kuruluşlar, pazartesi ve cuma günleri olmak üzere, saat 8.00 ile 16.00 arasında faaliyet göstermektedirler. Öğle tatili saat 13.00-14.00 arası 1 saat sürmektedir. Posta sisteminin yavaş, telefon ve faks sisteminin güvenilir olmaması nedeniyle iş randevuları şahsi olarak veya mesaj yoluyla temin edilmektedir. Nijeryalılarda dakiklik söz konusu değildir. Önemli dokümanlar ve yazışmalar DHL gibi bilinen, güvenilir kuryeler aracılığıyla gönderilmelidir. İş görüşmelerinde iyi giyinilmelidir. İş unvanları kullanılmalıdır. Nijerya’da önemli iş görüşmeleri yüz yüze yapılmalıdır.

3.5.2. Karşılaşılan Sorunlar

Nijerya yeni gelişmekte olan bir pazar olduğu için, yatırım ve iş olanakları olarak geniş bir potansiyele sahiptir. Ancak bu ülkelerde siyasi, ekonomik, ticari, yasal altyapı henüz tamamlanamamıştır. Ayrıca, Nijerya’da güvenlik sorunları, enerji kaynakları istikrarsızlığı, ulaşımda yaşanan sorunlar, ve resmi sistemin rüşvet, suiistimal ve menfaat üçlüsü ile işlemesinden dolayı çeşitli sıkıntılarla karşılaşılabilir.

Nijerya’nın son yıllarda geçirdiği siyasi, ekonomik ve ticari değişim ortamında yabancıları aldatmak ve yanıltmak suretiyle para elde etmeyi düşünen çok sayıda kişi ortaya çıkmıştır. İlgili kanun maddesi nedeniyle halk arasında “419” olarak anılan sözkonusu sahtekarlık ve aldatmacalar ile yabancılardan büyük miktarlarda para dolandırıldığı bilinmektedir.

Nijerya ve Batı Afrika’da sürekli meydana gelen sahtekarlık olaylarından korunmak amacıyla, hangi gerekçeyle olursa olsun hiç bir şekilde ön ödeme (advance fee) yapılmamalı, numune yollanmamalı ve muhatap şirket tarafından nakit ödeme yapılmadığı sürece ürün gönderilmemelidir.

Nijerya kökenli bir şahıs veya firmadan bir bilgi talebi, iş önerisi, temas kurma talebi alındığında, firma hakkında daha ayrıntılı bilgi istenmesi, bir bankanın firmaya ilişkin referans mektubu göndermesinin talep edilmesi, daha sonra bu mektubun doğruluğunun ilgili bankadan teyit edilmeye çalışılması gerekmektedir. En ufak şüpheli bir durumun ortaya çıkması halinde, bu kişilerle temasa derhal son verilmelidir. Ayrıca, Nijeryalı muhataptan alınan belgelerin örneği Büyükelçiliğimize iletilerek teyit ve bilgi istenebilir. Nijeryalı sahteciler, gerekli araştırmanın yapılmasını engellemek amacıyla, kısa sürede cevap beklediklerini, aksi takdirde “büyük fırsatın” kaçacağını belirtmek suretiyle muhataplarını aceleye getirtmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti Abuja Büyükelçiliği
Plot 2894 Amazon Street
Maitama A6 Abuja NİGERİA
Tel: 00 234 9 (413 97 87 veya (413 86 92)
Fax: 00 234 9 (413 94 57)
E Mail: turkishembaasy@linkserve.com

3.5.3. İş Seyahatleri

Nijerya'ya iş seyahatinde bulunacak olan kişilerin güvenlik açısından tedbirli olmaları gerekmektedir. Nijerya'da şiddet suçları, sıradan suçların yanı sıra önemli boyutlara ulaşmıştır. Üniformalı kişiler tarafından, yabancıların ve Nijeryalıların taciz edilmesi ve paralarının alınması tüm ülkede yaygın hale gelmiştir. İş ziyaretinde bulunacak kişiler için en önemli tedbir, bilinen güvenli ya da kimlikleri önceden bilinen kişiler tarafından havaalanında karşılanmalarıdır.

KAYNAKÇA

- 1. Nijerya Federal Cumhuriyeti Ülke Profili**, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2007
- 2. Nijerya Ülke Profili**, Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü, 2006
- 3. Nijerya Ülke Profili Notu**, T.C. Abuja Büyükelçiliği, Şubat 2007
- 4. Ticari Uyarılar**, T.C. Abuja Büyükelçiliği, Şubat 2007
- 5. Türkiye-Nijerya Ekonomik ve Ticari İlişkileri**. T.C. Dışişleri Bakanlığı
- 6. Türkiye-Nijerya Siyasi İlişkileri**. T.C. Dışişleri Bakanlığı
- 7. Nijerya Federal Cumhuriyeti Cumhuriyeti**, Vikipedi
- 8. Nijerya Ülke Bilgileri**, Allnet Ülkeler Rehberi
- 9. Nigeria**, CIA – The World Factbook. 19 June 2008
- 10. Nigeria Data Profile**, World Development Indicators Database, April 2008
- 11. Country Briefing: Nigeria**, Economist Intelligence Unit, 16 May 2008
- 12. Nigeria Economy: Dominated by Oil**, Economy Watch, 2007